Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
GERARDA HOGANA
přednesené dne 15. května 2019[1]

Věc C-621/17

Gyula Kiss,
CIB Bank Zrt.
proti
Emilu Kissovi,
Gyuláné Kiss

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Zneužívající ujednání – Směrnice Rady 93/13/EHS – Článek 4 odst. 2 – Požadavek jasnosti a srozumitelnosti ujednání vymezujících hlavní předmět smlouvy – Článek 5 – Požadavek sepsání smlouvy jasným a srozumitelným jazykem – Účinky“

1. Předmětná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 2 a článku 5 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 288) (dále jen „směrnice z roku 1993“). Na základě předmětné žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce má Soudní dvůr opět posoudit uplatňování směrnice z roku 1993 v kontextu úvěrů poskytovaných úvěrovými institucemi.

2. Tato konkrétní žádost byla předložena v rámci sporu mezi Gyulou Kissem, Emilem Kissem, Gyuláné Kiss a CIB Bank Zrt. (dále jen „banka“), jehož předmětem je návrh na určení, že určitá ujednání obsažená v úvěrové smlouvě v cizí měně jsou zneužívající. V tomto kontextu se předkládající soud zejména táže, zda je třeba požadavky stanovené v čl. 4 odst. 2 a článku 5 směrnice z roku 1993, aby byla určitá ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem, vykládat v tom smyslu, že každé ustanovení o ceně musí uvádět, jaké konkrétní služby jsou poskytovány jako protiplnění. Před posouzením těchto otázek je však nejdříve nutné uvést relevantní právní úpravu.

1 – Původní jazyk: angličtina.

I. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Směrnice z roku 1993

3. Body 12, 13, 16, 19 a 20 odůvodnění směrnice z roku 1993 stanoví:

„vzhledem k tomu, že však za daného stavu věcí vnitrostátní právní předpisy umožňují, aby se uvažovalo pouze o částečné harmonizaci; že zejména tato směrnice se vztahuje pouze na smluvní ujednání, která nebyla sjednána individuálně; že členským státům by měla být ponechána možnost, aby s náležitým ohledem na Smlouvu zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice;

vzhledem k tomu, že se předpokládá, že právní nebo správní ustanovení členských států, která přímo nebo nepřímo stanoví ujednání spotřebitelských smluv, neobsahují zneužívající ujednání; že se proto nejeví jako nezbytné podřídit ustanovením této směrnice ujednání, která odrážejí závazné právní nebo správní předpisy a zásady nebo ustanovení mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy; že v tomto ohledu ‚závazné právní nebo správní předpisy' v čl. 1 odst. 2 zahrnují také pravidla, která se v souladu s právními předpisy použijí mezi smluvními stranami, pokud nebylo ujednáno jinak;

[…]

vzhledem k tomu, že posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání podle zvolených obecných kritérií, zejména v činnostech prodeje nebo poskytování, které mají veřejnoprávní povahu a které poskytují kolektivní služby se zohledněním solidarity mezi uživateli, musí být doplněno o prostředek k celkovému hodnocení různých dotčených zájmů; že to staví do popředí požadavek poctivosti; že při posuzování poctivosti musí být brán zvláštní ohled na sílu vyjednávacích pozic stran, na to, zda měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s ujednáním, a zda zboží bylo dodáno nebo služby poskytnuty na zvláštní objednávku spotřebitele; že požadavek poctivosti může být uspokojen prodávajícím nebo poskytovatelem, jestliže jedná poctivě a spravedlivě s druhou stranou, jejíž oprávněné zájmy musí vzít v úvahu;

[…]

vzhledem k tomu, že pro účely této směrnice se posouzení zneužívající povahy nesmí týkat ujednání, která popisují hlavní předmět smlouvy, ani poměru kvalita/cena dodávaného zboží nebo poskytovaných služeb; že hlavní předmět smlouvy a poměr kvalita/cena mohou být nicméně vzaty v úvahu při posuzování zneužívající povahy jiných ujednání; že z toho mimo jiné vyplývá, že v pojišťovacích smlouvách nejsou předmětem takového posouzení ujednání, která jasně definují nebo vymezují pojištěné riziko a závazek pojišťovatele, protože se tato omezení berou v úvahu při výpočtu pojistné prémie, kterou platí spotřebitel;

vzhledem k tomu, že smlouvy by měly být sepsány jasným a srozumitelným jazykem; že by měla být spotřebiteli dána příležitost, aby si prověřil všechna ujednání a v případě pochybnosti by měl převažovat výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější".

4. Článek 3 odst. 1 a 2 směrnice z roku 1993 stanoví:

„1. Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

2. Ujednání je vždy považováno za nesjednané individuálně, jestliže bylo sepsáno předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah ujednání, zejména v souvislosti se smlouvou uzavíranou adhezním způsobem.

Skutečnost, že některé aspekty ujednání nebo jedno konkrétní ujednání byly sjednány individuálně, nevylučuje použití tohoto článku na zbytek smlouvy, jestliže celkové posouzení smlouvy ukazuje, že jde o smlouvu uzavíranou adhezním způsobem.

Jestliže některý prodávající nebo poskytovatel tvrdí, že určité standardní ujednání bylo sjednáno individuálně, je povinen o tom předložit důkaz."

5. Článek 4 odst. 2 směrnice z roku 1993 zní následovně:

„Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem."

6. Článek 5 směrnice z roku 1993 stanoví:

„V případě smluv, v nichž jsou všechna nebo některá ujednání nabízené spotřebiteli předložena písemně, musí být tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některého ujednání se použije výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější. Toto pravidlo pro výklad se nepoužije v souvislosti s postupy stanovenými v čl. 7 odst. 2."

7. Slovy článku 8 směrnice z roku 1993:

„Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele."

2. Směrnice 2003/55

8. Článek 3 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES (Úř. věst. 2003, L 176, s. 57; Zvl. vyd. 12/02, s. 230) zní následovně:

„[…] Členské státy zabezpečí vysokou úroveň ochrany zákazníka, zejména s ohledem na průhlednost týkající se smluvních podmínek, obecných informací a mechanismů řešení sporů. […]"

3. Směrnice 2005/29

9. Článek 6 odst. 1 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22) uvádí:

„1. Obchodní praktika je považována za klamavou, pokud obsahuje nesprávné informace, a je tedy nepravdivá, nebo pokud jakýmkoli způsobem, včetně celkového předvedení, uvádí nebo je schopná uvést průměrného spotřebitele v omyl ve vztahu k jednomu nebo k více z níže uvedených bodů, i když informace jsou věcně správné, což v obou případech vede nebo může vést k rozhodnutí spotřebitele o obchodní transakci, které by jinak neučinil:

[…]

d) cena nebo způsob výpočtu ceny anebo existence konkrétní cenové výhody;

[…]“

4. Směrnice 2014/17

10. Body 4 a 30 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (Úř. věst. 2014, L 60, s. 34) stanoví:

„4) Na trzích s hypotečními úvěry v Unii byla identifikována řada problémů, které souvisejí s neodpovědným poskytováním a přijímáním úvěrů a s potenciálním prostorem pro neodpovědné chování účastníků trhu včetně zprostředkovatelů úvěru a neúvěrových institucí. Některé problémy se týkaly úvěrů denominovaných v cizí měně, které spotřebitelé v této měně uzavírali, aby využili výhodnější nabízenou výpůjční úrokovou sazbu, aniž měli dostatečné informace o souvisejícím kurzovém riziku nebo aniž toto riziko dostatečně chápali. Uvedené problémy jsou způsobeny selháním trhu a regulace, stejně jako dalšími faktory, například obecným hospodářským prostředím a nízkou úrovní finanční gramotnosti. Další problémy zahrnují neúčinné, nejednotné nebo neexistující režimy pro zprostředkovatele úvěru a neúvěrové instituce poskytující úvěr na nemovitosti určené k bydlení. Shledané problémy jsou spojeny s potenciálně výraznými makroekonomickými efekty přelévání, mohou vést k poškození spotřebitele, působit jako ekonomické nebo právní překážky přeshraniční činnosti a vytvářet nerovné podmínky mezi subjekty.

[…]

30) Vzhledem ke značným rizikům, která jsou spojena s úvěry poskytovanými v cizí měně, je nezbytné stanovit opatření k zajištění toho, aby si spotřebitelé byli vědomi rizika, které podstupují, a aby měli možnost svou expozici vůči kurzovému riziku v průběhu trvání úvěru omezit. Toto riziko je možné omezit buď tím, že spotřebitel bude mít právo převést úvěr na jinou měnu, nebo jinými mechanismy, jako jsou stanovení horních hranic, nebo pokud to k omezení kurzového rizika stačí, vydávání upozornění.“

11. Podle článku 23 směrnice 2014/17/EU, nadepsaného „Úvěry v cizí měně“:

„1. Členské státy zajistí, aby v případech, kdy se smlouva o úvěru týká úvěru v cizí měně, existoval v okamžiku jejího uzavření vhodný právní rámec, jenž přinejmenším zajistí, že

a) spotřebitel má právo za stanovených podmínek změnit měnu, v níž je podle smlouvy o úvěru poskytnut nebo vyjádřen úvěr, na jinou měnu nebo

b) existují jiné mechanismy k omezení kurzového rizika, jemuž je spotřebitel na základě smlouvy o úvěru vystaven.

2. Jinou měnou ve smyslu odst. 1 písm. a) je buď

a) měna, ve které má spotřebitel primárně příjem nebo ve které drží aktiva, z nichž má být úvěr splácen, jak bylo uvedeno v době, kdy bylo provedeno nejaktuálnější posouzení úvěruschopnosti ve vztahu ke smlouvě o úvěru, nebo

b) měna členského státu, v němž spotřebitel buď měl bydliště v okamžiku uzavření smlouvy o úvěru, nebo má bydliště v současnosti.

Členské státy mohou upřesnit, zda má spotřebitel k dispozici obě možnosti uvedené v prvním pododstavci písm. a) a b), nebo jen jednu z nich, nebo mohou ponechat na věřiteli, aby určil, zda má spotřebitel k dispozici obě možnosti uvedené v prvním pododstavci písm. a) a b), nebo jen jednu z nich.

3. Má-li spotřebitel právo v souladu s odst. 1 písm. a) změnit měnu, v níž je podle smlouvy o úvěru poskytnut nebo vyjádřen úvěr, na jinou měnu, členské státy zajistí, aby směnným kurzem pro tuto změnu byl tržní směnný kurz platný v den žádosti o změnu měny, není-li ve smlouvě o úvěru stanoveno jinak.

4. Členské státy zajistí, aby v případě úvěru v cizí měně věřitel dotyčného spotřebitele pravidelně v papírové podobě nebo na jiném trvalém nosiči upozorňoval přinejmenším tehdy, jestliže se hodnota celkové částky splatné spotřebitelem, kterou zbývá splatit, nebo pravidelných splátek odchýlí o více než 20 % od hodnoty vypočtené za použití směnného kurzu mezi měnou smlouvy o úvěru a měnou příslušného členského státu platného v okamžiku uzavření smlouvy o úvěru. V tomto upozornění musí být spotřebitel informován o zvýšení celkové částky splatné spotřebitelem, o případném právu na změnu měny a o podmínkách, za jakých lze změnu měny provést, a musí mu být vysvětleny veškeré další použitelné mechanismy k omezení kurzového rizika, jemuž je vystaven.

5. Členské státy mohou dále upravit úvěry v cizí měně, není-li taková právní úprava uplatňována se zpětnou působností.

6. O mechanismech použitelných podle tohoto článku musí být spotřebitel informován v ESIP a ve smlouvě o úvěru. Není-li ve smlouvě o úvěru stanoveno omezení kurzového rizika, jemuž je spotřebitel vystaven, na fluktuaci směnného kurzu nižší než 20 %, musí tato smlouva obsahovat ilustrativní příklad dopadu 20 % fluktuace směnného kurzu.“

B. Vnitrostátní právo

12. Ustanovení § 209/B a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény (zákon č. IV z roku 1959, kterým se přijímá občanský zákoník) (dále jen „maďarský občanský zákoník“), ve znění platném v době rozhodné z hlediska skutečností věci v původním řízení, stanovil:

„1) Obecné smluvní podmínky nebo ujednání spotřebitelské smlouvy jsou zneužívající v případě, že v rozporu s požadavky poctivosti stanovují práva a povinnosti stran vyplývající ze smlouvy jednostranně a neodůvodněně v neprospěch jedné ze stran.

2) Práva a povinnosti jsou považovány za stanovené jednostranně a neodůvodněně, pokud:

   a) se významným způsobem odchylují od podstatných ustanovení, která se vztahují na smlouvu; nebo

   b) jsou neslučitelné s předmětem nebo účelem smlouvy.

3) K určení zneužívající povahy ujednání je třeba zkoumat všechny okolnosti existující v době uzavírání smlouvy, které vedly k jejímu uzavření, jakož i povahu sjednané služby a vztah mezi předmětným ujednáním a ostatními ujednáními smlouvy nebo jinými smlouvami.

4) Zvláštním právním předpisem lze určit ujednání spotřebitelských smluv, jež jsou zneužívající nebo jež je za zneužívající třeba považovat, ledaže by byl prokázán opak.

5) Ustanovení vztahující se na zneužívající ujednání nelze použít na smluvní ujednání vymezující službu a protiplnění, za předpokladu, že je jejich znění pro obě smluvní strany jasné a srozumitelné.

6) Smluvní ujednání nelze považovat za zneužívající v případě, že bylo stanoveno právní normou nebo v souladu s ustanovením právního předpisu.“

13. Ustanovení § 523 maďarského občanského zákoníku stanoví:

„1) Na základě úvěrové smlouvy se úvěrová instituce nebo jiný věřitel zavazuje dát dlužníkovi k dispozici určitou částku a dlužník se zavazuje vrátit částku úvěru v souladu se smlouvou.

Jestliže je věřitelem úvěrová instituce, je dlužník povinen platit úroky (bankovní úvěr), nestanoví-li právní předpis jinak.“

II. Skutkové okolnosti

14. Dne 16. září 2005 uzavřeli Gyula Kiss a dvě další osoby úvěrovou smlouvu s právním předchůdcem banky na částku 16 516 eur na blíže neurčené účely s roční úrokovou sazbou ve výši 5,4 % na dobu 20 let. Nad rámec uvedené úrokové sazby byli dlužníci povinni platit poplatky za správu ve výši 2,4 % ročně a zaplatit částku 40 000 HUF (přibližně 125 eur) z titulu provize za uvolnění úvěru. Roční procentní sazba nákladů (RPSN) měla podle smlouvy činit 8,47 %.

15. Guyla Kiss podal žalobu na určení, že ujednání, která stanoví výši poplatků za správu a provize za uvolnění úvěru, jsou zneužívající z důvodu, že banka neupřesnila, jaké služby za ně poskytuje.

16. Banka nezpochybnila skutečnost, že ve smlouvě nejsou uvedeny žádné konkrétní služby, které mají být za tyto poplatky poskytovány. Tvrdila však, že provize za uvolnění úvěru odpovídá nákladům za formální úkony, které musí provést před uzavřením smlouvy, zatímco poplatky za správu kompenzují formální úkony, které musí provést po uzavření smlouvy.

17. Soud prvního stupně vydal rozsudek, jímž prohlásil, že smluvní ujednání, jímž byla stanovena výše provize za uvolnění úvěru, je zneužívající a zamítl návrhové žádání na určení neplatnosti ujednání týkajícího se poplatků za správu.

18. Soud druhého stupně, který ve věci rozhodoval na základě odvolání, jež podali Guyla Kiss a banka, potvrdil rozsudek vydaný v prvním stupni. Konstatoval, že ujednání týkající se poplatků za správu jsou jasná a srozumitelná, jelikož stanoví částku, kterou má dlužník zaplatit, a povaha protiplnění je obecně známá. Protiplnění zahrnuje služby jako vyřízení, správu, registraci a vymáhání úvěru. Ve vztahu k provizi za uvolnění úvěru soud druhého stupně konstatoval, že nelze určit, za jakou službu je provize poskytována. S ohledem na výše uvedené byl uvedený poplatek prohlášen za zneužívající.

19. Guyla Kiss a banka podali kasační opravné prostředky ke Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko). Guyla Kiss tvrdí, že smlouva jasně nestanoví, za jakou službu má platit poplatky za správu. Tvrdí, že banka neprokázala, že vyřízení a správa úvěru je pro ni spojena s takovými náklady, které již nejsou pokryty z úroku z vypůjčených prostředků.

20. Banka se ve svém kasačním opravném prostředku domáhá toho, aby bylo vydáno rozhodnutí, jímž bude žaloba zamítnuta v rozsahu, v němž se týká provize za uvolnění úvěru. Banka mimo jiné uvádí, že v okamžiku uzavření smlouvy neexistoval žádný právní předpis, podle něhož by byla povinna uvést, které konkrétní služby jsou poskytovány za uvedenou provizi.

III. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před soudem

21. Vnitrostátní soud má za to, že stávající judikatura Soudního dvora neumožňuje, aby posoudil, zda jsou uvedená dvě ujednání jasná a srozumitelná, a pokud ano, zda jsou zneužívající, a uvádí, že judikatura maďarských soudů k této otázce je nejednotná. Ve většině případů vnitrostátní soudy konstatovaly, že k uzavření úvěrové smlouvy musí být jasné pouze celkové náklady úvěru, aniž je třeba uvádět všechny služby, které jsou za tyto náklady poskytovány, a kromě toho je tato podmínka splněna, pokud je uvedena RPSN, jelikož ta je vypočtena na základě úroků i poplatků, což dlužníkovi umožňuje porovnat různé nabídky úvěru. Menšina těchto soudů však měla za to, že je třeba podrobně specifikovat, jaké služby jsou poskytovány za každý poplatek. Pro spotřebitele by bylo skutečně užitečné, kdyby mohl porovnat nejen příslušnou RPSN, ale také služby, které jsou poskytovány jako protiplnění. Kromě toho umělé rozdělení úroků do dvou složek by bylo nelegitimní a podle názoru těchto soudů se základ poplatků za správu liší od základu pro výpočet úrokové sazby.

22. Podle předkládajícího soudu je možné čl. 3 odst. 1 směrnice z roku 1993 vykládat v tom smyslu, že neuvedení podrobností o službách, které jsou poskytovány za poplatek nebo provizi, zakládá porušení požadavku poctivosti stanoveného v uvedeném článku. Zůstává však otázkou, zda je ještě nezbytné posuzovat, existuje-li nerovnováha v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Je-li toto posouzení nezbytné, má Kúria (Nejvyšší soud) pochybnosti, zda je vhodné zkoumat pouze služby a protiplnění za ně ve vztahu k uvedeným ujednáním, nebo zda je třeba vzít v úvahu všechna ujednání a posoudit veškeré výhody a nevýhody vyplývající ze smlouvy.

23. Za těchto okolností se Kúria (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí se požadavek jasnosti a srozumitelnosti, který je stanoven v čl. 4 odst. 2 a v článku 5 [směrnice z roku 1993], vykládat v tom smyslu, že ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru, které nebylo individuálně sjednáno, tento požadavek splňuje, pokud přesně stanoví výši poplatků, provizí a dalších výdajů (dále jen souhrnně ‚poplatky'), jež musí nést spotřebitel, jakož i metodu jejich výpočtu a dobu jejich splatnosti, avšak neupřesňuje, za jaké konkrétní služby mají být tyto poplatky zaplaceny; anebo musí být vykládán v tom smyslu, že ve smlouvě musí být rovněž uvedeno, o jaké konkrétní služby se jedná? Postačuje v posledně uvedeném případě to, že lze obsah poskytované služby vyvodit z označení poplatku?

2) Musí se čl. 3 odst. 1 [směrnice z roku 1993] vykládat v tom smyslu, že smluvní ujednání o poplatcích použité v projednávané věci, které neumožňuje, aby bylo ze smlouvy jednoznačně vyvozeno, jaké konkrétní služby jsou za zaplacení těchto poplatků poskytovány, způsobuje v rozporu s požadavkem poctivosti významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele?"

IV. Posouzení

24. Zaprvé je třeba poznamenat, že účelem směrnice z roku 1993 není harmonizace smluvního práva obecně nebo dokonce konkrétně otázky souhlasu. Účelem uvedené směrnice je spíše zásadně zakázat ujednání, která v rozporu s požadavkem poctivosti způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Toto je třeba si ujasnit, jelikož ačkoli je směrnice z roku 1993 v oblasti ochrany spotřebitelů jistě významná, nemá řešit všechny možné druhy nekalých obchodních nebo spotřebitelských praktik.

25. Vzhledem k tomu, že existují další směrnice, které se týkají spotřebitelského práva, je v zájmu zachování jednotnosti zejména nezbytné, aby Soudní dvůr postupoval při vymezení oblasti působnosti každého z těchto právních předpisů důsledně.

A. K první otázce

26. *Svou první otázkou* se předkládající soud v podstatě táže, zda je třeba čl. 4 odst. 2 a článek 5 směrnice z roku 1993 vykládat v tom smyslu, že požadavek, aby byla ujednání ve smlouvě o spotřebitelském úvěru sepsána jasným a srozumitelným jazykem, splňuje ustanovení, které nebylo individuálně sjednáno a které stanoví přesnou výši poplatků, jež musí nést spotřebitel, metodu jejich výpočtu a dobu jejich splatnosti, avšak neupřesňuje, za jaké konkrétní služby mají být tyto poplatky zaplaceny.

27. Přestože čl. 4 odst. 2 i článek 5 směrnice z roku 1993 stanoví, že určitá ujednání musí být sepsána jasným a srozumitelným jazykem, jsou okolnosti, za kterých je na tento požadavek odkazováno, nicméně dost odlišné. Článek 4 odst. 2 v podstatě stanoví, že nelze posoudit zneužívající povahu ujednání, která vymezují podstatu smlouvy (jako je cena), ledaže tato ujednání nejsou sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Na druhou stranu článek 5 stanoví, že všechna ujednání smlouvy musí splňovat tento požadavek srozumitelnosti a že pokud jej nesplňují, tedy „[p]ři pochybnosti o významu některého ujednání se použije výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější“ [2]. Proto navrhuji, aby byla první předběžná otázka posouzena postupně s ohledem na čl. 4 odst. 2 a článek 5 směrnice z roku 1993.

1. Článek 4 odst. 2

28. Podle čl. 4 odst. 2 směrnice z roku 1993 „[p]osouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem“. Jelikož čl. 4 odst. 2 stanovuje dvě výjimky z mechanismu věcného přezkumu zneužívajících ujednání zavedeného uvedenou směrnicí, je třeba tuto výjimku vykládat restriktivně [3]. Článek 4 odst. 2 tak v podstatě stanoví, že ustanovení o ceně spadají mimo oblast působnosti směrnice, avšak za podmínky, že jsou tato ujednání vyjádřena jasným a srozumitelným jazykem. Jak doufám prokážu, ustanovení, která stanoví poplatky za správu, jako jsou ta, která jsou předmětem původního řízení, přímo spadají do působnosti výjimky stanovené v čl. 4 odst. 2, takže zneužívající povahu těchto poplatků nelze posuzovat, *ledaže* toto ujednání není vyjádřeno jasným a srozumitelným jazykem.

29. První výjimka stanovená v čl. 4 odst. 2 se dovolává ujednání týkajících se „hlavního předmětu smlouvy“. Podle judikatury Soudního dvora je třeba pod pojmem smluvní ujednání spadající pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice z roku 1993 rozumět ta ujednání, která definují hlavní plnění smlouvy a jako taková ji charakterizují [4]. Naopak ujednání vedlejší k ujednáním, která definují samotnou podstatu smluvního vztahu, nemohou spadat pod pojem „hlavní předmět smlouvy“.

2 – Z důvodů, které jsem vysvětlil v bodech 87 a 88 mého stanoviska ve věci Lovasné Tóth (C-34/18, EU:C:2019:245), skutečnost, že určité ujednání není sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, nepředstavuje samostatný důvod pro prohlášení tohoto ujednání za zneužívající. Článek 5 jednoduše stanoví výkladové pravidlo pro určení právních účinků, které toto ujednání vyvolává. Pouze v případě, že předmětné ujednání i navzdory výkladu dle článku 5 vytváří smluvní nerovnováhu v neprospěch spotřebitele, je možno toto ujednání považovat za zneužívající.

3 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 42).

4 – Rozsudky ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 34), a ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 46 a 49).

30. Druhá výjimka se týká „přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé“, nebo podle bodu 19 odůvodnění uvedené směrnice, ujednání, „která popisují […] [poměr] kvalita/cena dodávaného zboží nebo poskytovaných služeb“ [5]. Tyto dvě situace uvedené v čl. 4 odst. 2 tedy nejsou rovnocenné – první vylučuje určitá ujednání kvůli jejich předmětu, zatímco druhá výjimka soudu brání v tom, aby ujednání o ceně prohlásil za zneužívající pouze proto, že uvedená cena je neodpovídající nebo nepřiměřená.

31. Navrhuji nejprve posoudit druhou uvedenou situaci. Ačkoli totiž Guyla Kiss ve svém vyjádření i na jednání tvrdil, že jsou poplatky za zprávu a provize za uvolnění úvěru nepřiměřené vzhledem k výši úvěru, z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že otázka, která vyvstala v řízení před předkládajícím soudem, se netýká přiměřenosti odměny za poskytnutí úvěru ani použité metody výpočtu. Spíše jde o konkrétní otázku, zda mělo být v úvěrové smlouvě uvedeno, jaké „konkrétní“ služby jsou poskytovány za poplatky za správu a provizi za uvolnění úvěru. Proto druhá výjimka stanovená v čl. 4 odst. 2 směrnice z roku 1993 v této věci zřejmě není relevantní.

32. Pokud jde o první výjimku, podle judikatury Soudního dvora je třeba pojem „hlavní předmět smlouvy“ chápat tak, že se vztahuje na plnění, které jako takové smlouvu charakterizuje. V případě úvěru je hlavní povinností věřitele poskytnout dlužníkovi určitou částku [6].

33. Je však třeba poznamenat, že Soudní dvůr ve věci Matei nevyloučil možnost, že ujednání o ceně mohou spadat pod situaci uvedenou v čl. 4 odst. 2, ale rozhodl, že tato skutečnost závisí na tom, zda zboží nebo služby poskytované jako protiplnění jsou hlavním předmětem smlouvy [7]. V důsledku toho jsou ujednání, jako je to, které je předmětem původního řízení, která stanoví poplatky nebo provize, součástí hlavního předmětu smlouvy, pokud jsou protiplněním za hlavní dodávané zboží nebo poskytované služby. Zjištění a ověření těchto otázek však v konečném důsledku přísluší vnitrostátním soudům [8].

34. V původním řízení jsou účastníci řízení ve sporu zejména o tom, zda poplatek za správu má protiplnění.

35. Podle mého názoru však o tom nelze pochybovat. Jestliže má tento poplatek pokrývat administrativní náklady, které s sebou nese poskytnutí úvěru, což je podle informací poskytnutých předkládajícím soudem patrně jediná služba uvedená ve smlouvě, musí být tyto poplatky považovány za součást ceny hrazené za poskytnutí úvěru.

36. V rámci tohoto závěru nepřehlížím argument uvedený Guylou Kissem, že takové ujednání znamená, že banka přenáší své provozní náklady, včetně těch, které se vztahují k jejím právním povinnostem, na spotřebitele. Avšak skutečnost, že jsou to spotřebitelé, kdo přímo nebo nepřímo platí náklady, které vznikly podnikateli, je prostě ekonomickou realitou, protože si lze obtížně představit, kdo jiný by je měl platit. Guyla Kiss se proto tímto argumentem snaží zpochybnit přiměřenost odměny banky, což je otázka, na kterou se podle čl. 4 odst. 2 test zneužívající povahy stanovený v čl. 3 odst. 1 nevztahuje, samozřejmě za předpokladu, že je ujednání vyjádřeno jasným a srozumitelným jazykem.

5 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 52).

6 – Pokud jde o úvěrové smlouvy sjednané v cizí měně, Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 38) konstatoval, že se „skutečnost, že úvěr musí být splacen v určité měně, v zásadě neváže ke způsobu platby, který je akcesorický, nýbrž k samotné podstatě závazku dlužníka, čímž představuje podstatnou náležitost smlouvy o úvěru.“

7 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, body 65 a 66). V tomto ohledu by druhá uvedená situace patrně neměla být považována za alternativu, nýbrž za informaci, jak se má výjimka stanovená v čl. 4 odst. 2 použít v konkrétním kontextu ujednání o poplatcích; v takové situaci se čl. 4 odst. 2 vztahuje pouze na přiměřenost mezi cenou a dodávaným zbožím nebo poskytovanými službami, a tedy na výši úhrady, která má být zaplacena, a nikoliv například na podmínky této platby.

8 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 49 až 51).

37. Je pravda, že cena uvedená v tomto ujednání je vyjádřena ve formě úrokové sazby. To však nemůže změnit závěr, že toto ujednání určuje jeden prvek ceny, která má být zaplacena jako protiplnění za poskytnutí úvěru. Odměna banky totiž může mít podobu proměnné nebo pevné částky nebo obojího. Jak banka uvedla na jednání, ve většině případů je část ceny placené na pokrytí administrativních nákladů, které vzniknou úvěrové instituci, jednoduše zahrnuta v jediné úrokové sazbě. Ačkoli v projednávané věci je cena, která má být zaplacena, rozdělena do tří ustanovení, nic to nemění na skutečnosti, že každá část celkové ceny je splatná jako protiplnění za poskytnutí úvěru.

38. Pokud se tedy bude Soudní dvůr držet odůvodnění uvedeného ve věci Matei, je třeba mít za to, že ujednání, které stanoví poplatky za správu, je v zásadě vyloučeno z oblasti působnosti směrnice z roku 1993. Jak však vysvětlím na závěr tohoto stanoviska, mohla by se v takové situaci, o jakou se jedná v původním řízení, použít jiná ustanovení unijního práva.

39. V každém případě čl. 4 odst. 2 stanoví, že k tomu, aby se použila jedna z výjimek stanovených v tomto ustanovení, musí být dotčené ujednání sepsáno jasným a srozumitelným jazykem. Vzniká tedy otázka, zda ujednání dotčená v projednávané věci tuto podmínku splňují.

40. Podle judikatury Soudního dvora tato podmínka odráží myšlenku, že „informace poskytnuté před uzavřením smlouvy o smluvních podmínkách a důsledcích uvedeného uzavření smlouvy mají pro spotřebitele zásadní význam. Zejména na základě těchto informací se spotřebitel rozhoduje, zda chce být vázán podmínkami, které prodávající nebo poskytovatel služeb vyhotovil předem.“ Proto se podmínka stanovená v čl. 4 odst. 2 nemůže omezit pouze na požadavek, aby byla dotčená ujednání srozumitelná z formálního a gramatického hlediska[9]. Otázkou spíše je, zda spotřebitel může na základě jasných a srozumitelných kritérií zhodnotit ekonomické důsledky, které pro něj ze smlouvy plynou[10].

41. Ve světle této judikatury mám za to, že v případě, že je smlouva relativně dlouhá a cena, která má být hrazena za různé poskytované služby, je rozdělena do několika ustanovení, přičemž každé z nich používá jinou metodu výpočtu – jak tomu zřejmě je v případě smlouvy, která je předmětem původního řízení – musí být tato jednotlivá ustanovení uvedena spolu na jednom místě ve smlouvě, nebo alespoň musí být uveden jejich kombinovaný účinek. Skutečně nelze mít za to, že spotřebitel může zhodnotit, na základě jasných a srozumitelných kritérií, ekonomické důsledky, které pro něj ze smlouvy plynou, pokud je například část ceny, která má být zaplacena, uvedena na začátku velmi dlouhé smlouvy, část uprostřed a část na konci.

42. Obdobně se domnívám, že v případě, jako je tomu v původním řízení, kdy se cena, která má být zaplacena, může měnit, jelikož je indexována směnným kurzem cizí měny, lze mít za to, že požadavek, aby byly podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem, je splněn pouze v případě, že je metoda výpočtu ceny stanovena jasně a přesně tak, aby spotřebiteli umožňovala pochopit povahu rizika, jemuž je vystaven.

9 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 70 až 73).

10 – Rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 75), ze dne 23. dubna 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, bod 50), ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 45). Proto i v případě, že je smluvní ujednání srozumitelné z gramatického hlediska, může přesto spadat mimo působnost čl. 4 odst. 2, pokud běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel nemohl pochopit jeho rozsah a použití. Za takových okolností a při neexistenci ochrany poskytované článkem 4 odst. 2 je možné takové ujednání považovat za zneužívající.

43. Je pravda, že podle směrnice 2014/17 a směrnice 2008/48/ES [11] musí úvěrová smlouva uvádět použitelnou RPSN, která je vypočtena nejen na základě použitelných úrokových sazeb, ale také na základě použitelných poplatků [12], a že tato povinnost má právě zajistit, aby věřitelé poskytli dlužníkům jasné a srozumitelné všeobecné informace o smlouvách o úvěru [13].

44. Mám však za to, že stran požadavku srozumitelnosti stanovený v čl. 4 odst. 2, nemůže uvedení RPSN nic změnit na skutečnosti, že je-li cena rozdělena do několika ustanovení, přičemž každé z nich je založeno na jiné metodě výpočtu a všechna jsou uvedena v různých částech smlouvy, nelze smluvní ujednání týkající se ceny považovat za sepsaná jasným a srozumitelným jazykem. Je třeba totiž uvést, že RPSN je pouze ilustrativní. Jak je uvedeno v čl. 17 odst. 4 směrnice 2014/17, „[v] případě smluv o úvěru obsahujících ustanovení umožňující změny výpůjční úrokové sazby a případně poplatků, které jsou zahrnuty do [RPSN], avšak nelze je v době výpočtu číselně vyjádřit, se [RPSN] počítá s využitím předpokladu, že výpůjční úroková sazba a další poplatky zůstanou pevné ve vztahu k úrovni stanovené při uzavření smlouvy." Kromě toho RPSN neposkytuje informaci, jak má být cena hrazena. Naopak může naznačovat, že cena má být hrazena ve formě splátek, i když to tak nutně být nemusí.

45. Nedomnívám se však, že by čl. 4 odst. 2 měl být vykládán v tom smyslu, že každé ustanovení o ceně musí uvádět, jaké konkrétní služby nebo zboží jsou poskytovány jako protiplnění.

46. Je pravda, že Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 45) zmínil „požadavek transparentnosti". Avšak vzhledem k tomu, že Soudní dvůr v uvedené věci tento výraz použil k označení povinnosti poskytnout spotřebitelům informace nezbytné k posouzení ekonomických důsledků, které pro ně vyplývají ze smlouvy, v případě nedostatečně přesného ujednání vztahujícího se k hlavnímu předmětu smlouvy, nemá použití tohoto výrazu žádné širší důsledky [14]. Ve věci Matei však Soudní dvůr šel o krok dál a uvedl, že tuto podmínku je třeba vykládat tak, že vyžaduje nejen to, aby byl spotřebitel schopen pochopit, čemu čelí, ale také aby znal důvody dotčené podmínky [15].

47. Podle mého názoru však je tento závěr třeba chápat v kontextu konkrétních okolností uvedené věci. Soudní dvůr totiž v bodě 77 svého rozsudku poznamenal, že „věřitel navrhl dlužníkům nahradit název uvedených klauzulí názvem ‚poplatek za správu úvěru', aniž se změnil jejich obsah", což vzbudilo oprávněné pochybnosti, zda je za tento poplatek skutečně poskytována nějaká služba.

48. Na základě této stávající judikatury nejsem přesvědčen ani o tom, že by měl být čl. 4 odst. 2 vykládán tak, že poskytovatelé musí u každého ujednání o ceně uvést konkrétní služby nebo zboží, které jsou poskytovány jako protiplnění. K tomuto závěru jsem dospěl z následujících důvodů.

49. *Zaprvé* směrnice z roku 1993 takový požadavek nezmiňuje. Jak jsem právě vysvětlil, tento výraz byl poprvé použit ve věci RWE Vertrieb. Otázka v uvedené věci se však týkala výkladu směrnice z roku 1993 i směrnice 2003/55, přičemž čl. 3 odst. 3 směrnice 2003/55 tento požadavek výslovně stanoví.

11 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66, a – opravy – Úř. věst. 2009, L 207, s. 14, Úř. věst. 2010, L 199, s. 40 a Úř. věst. 2011, L 234, s. 46).

12 – Rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 84).

13 – Článek 13 směrnice 2014/17 a článek 5 směrnice 2008/48.

14 – Výraz „požadavek transparentnosti" byl použit v jiných rozsudcích. Většina z nich však tento výraz použila k vyjádření myšlenky, kterou jsem uvedl výše, tedy že pokud ujednání neposkytuje všechny nezbytné informace k posouzení jejího rozsahu, musí poskytovatel tyto informace poskytnout spotřebitelům jinými způsoby, aby mohli posoudit ekonomické důsledky, které pro ně ze smlouvy plynou. Viz rozsudky ze dne 23. dubna 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, body 40 a 41) a ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další (C-186/16, EU:C:2017:703, body 44 a 45).

15 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, body 74 až 77). Před přijetím tohoto rozsudku Soudní dvůr odkazoval pouze na povinnost informovat spotřebitele o fungování ujednání. V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 26. dubna 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 30). Pozdější rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) však směrnici 2003/55 nezmiňuje.

50. *Zadruhé* na rozdíl od toho, co vyplývá ze znění první předběžné otázky, *konkrétní* služby poskytované jako protiplnění nemusí být u každého ustanovení [16]. Jedna služba může dát vzniknout několika ustanovením o ceně [17]. Pokud poskytovatel úvěru požaduje, aby mu byla polovina úhrady zaplacena ve formě procentuálního úroku a polovina ve formě pevného poplatku, domnívám se, že by k tomu měl být v zásadě oprávněn [18]. Podle mého názoru je v takových situacích skutečně důležité, aby spotřebitel byl informován o existenci různých zvolených metod odměny, a tedy byl schopen zhodnotit účinky ujednání vztahujícího se k hlavnímu předmětu smlouvy, nikoliv jeho příčinu nebo *raison d'être*.

51. *Zatřetí* se domnívám, že je třeba čl. 4 odst. 2 vykládat s ohledem na čl. 3 odst. 1 směrnice z roku 1993. V souladu s uvedeným článkem podléhají testu zneužívající povahy stanovenému v čl. 3 odst. 1 pouze ujednání, která nebyla individuálně sjednána [19]. Domnívám se tedy, že *raison d'être* tohoto požadavku může být to, že pokud se ujednání týkají hlavního předmětu smlouvy, očekává se, že se spotřebitelé budou na jejich obsah dotazovat a budou se smlouvou souhlasit s přihlédnutím k těmto prvkům. I v případě, že se spotřebitel nepodílel na vypracování těchto ujednání, a na rozdíl od jiných ujednání adhezních smluv, která spotřebitelé obvykle nečtou, je nepravděpodobné, že si jich nebude spotřebitel vědom. Směrnice z roku 1993 nicméně předpokládá, že hlavní předmět smlouvy musí být sepsán jasným a srozumitelným jazykem. Jak stanoví bod 20 odůvodnění směrnice z roku 1993, proto musí být spotřebitelům alespoň dána příležitost, aby si prověřili všechna ujednání smlouvy. Z toho důvodu čl. 4 odst. 2 vyžaduje, aby bylo ujednání sepsáno jasným a srozumitelným jazykem [20]. To však neznamená, že spotřebitel musí pochopit *konkrétní* důvod každého ustanovení: stačí, že průměrně rozumný spotřebitel dokáže rozumně pochopit *důsledky* uzavření smlouvy [21].

52. *Začtvrté* pokud by měl být čl. 4 odst. 2 vykládán v tom smyslu, že prodávající musí u každého ustanovení o ceně uvést, jaké služby jsou poskytovány jako protiplnění, mohlo by to odrazovat poskytovatele od podrobného uvedení ceny, která má být uhrazena za poskytované služby, aby nemuseli odůvodňovat každé ustanovení o ceně. Takový výklad článku 4 odst. 2 by byl rovněž příliš normativní a zatěžující. Byl by rovněž v rozporu s jedním z hlavních cílů unijního spotřebitelského práva [22], tedy zajistit, aby byl spotřebitel schopen před tím, než uzavře dotčenou smlouvu, učinit informované ekonomické rozhodnutí.

53. S ohledem na tyto úvahy mám za to, že by se Soudní dvůr měl držet své tradiční judikatury, podle níž je třeba požadavek jasnosti a srozumitelnosti stanovený v čl. 4 odst. 2 chápat tak, že vyžaduje pouze to, aby byl spotřebitel schopen posoudit ekonomické důsledky, které pro něj ze smlouvy plynou, a nikoliv *raison d'être* každého ujednání.

16 – V původním řízení podle všeho Guyla Kiss nekritizuje to, že smlouva u každého ustanovení o ceně neuvádí, jaké konkrétní služby jsou poskytovány jako protiplnění, nýbrž to, že neuvádí interní činnosti, které banka musí provádět v důsledku poskytnutí úvěru a které by tato ustanovení o ceně odůvodňovaly. Nicméně taková míra podrobnosti je podle mne přehnaná, jelikož přiměřenost mezi placenou cenou a poskytovaným zbožím nebo službami nespadá do přezkumu zneužívajících ujednání.

17 – V tomto ohledu musím zdůraznit, že podle mého názoru je třeba pojem „ujednání" používaný ve směrnici z roku 1993 chápat ve věcném, a nikoliv formálním smyslu, tedy tak, že se vztahuje ke konkrétnímu právu nebo povinnosti stanoveným ve smlouvě, a nikoliv ke konkrétnímu ustanovení smlouvy. V důsledku toho může jedno ustanovení obsahovat několik ujednání a ujednání může mít formu několika ustanovení.

18 – Jakýkoliv opačný výklad by podle mého názoru představoval nepřiměřené a neodůvodněné porušení svobody podnikání, která podle Soudního dvora zahrnuje smluvní svobodu. Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, AGET Iraklis (C-201/15, EU:C:2016:972, bod 67).

19 – Podle ustálené judikatury se systém ochrany zavedený směrnicí z roku 1993 zakládá na předpokladu, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, co se týče jak vyjednávací schopnosti, tak úrovně informovanosti. To jej vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah nebo aby si jich byl vůbec vědom. V tomto směru viz rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 27).

20 – Dalším, mnohem jednodušším vysvětlením *raison d'être* čl. 4 odst. 2 by mohlo být to, že normotvůrce nechtěl, aby soudy mohly hlavní předmět smlouvy měnit. To by však nevysvětlovalo, proč je uplatnění tohoto ustanovení podmíněno tím, že jsou dotčená ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.

21 – Analogicky podotýkám, že i když se normotvůrce snaží v odůvodnění nařízení nebo směrnice uvést *raison d'être* každého jejich ustanovení, není tomu tak vždy.

22 – Například, pokud jde o úvěrové smlouvy, viz body 18, 19, 31 a 32 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66) a body 20 a 22 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (Úř. věst. 2014, L 60. s. 34).

54. To však neznamená, že není třeba, aby bylo možné službu nebo služby poskytované jako protiplnění za cenu určit. Vnitrostátní soudy totiž potřebují určit, co je to za služby, nikoliv kvůli požadavku jasnosti a srozumitelnosti, nýbrž kvůli oblasti působnosti článku 4 odst. 2. Podle rozsudku Soudního dvora ve věci Matei, je-li poskytována více než jedna služba, některé hlavní a jiné doplňková, bude vnitrostátní soud muset zjistit, jaké služby nebo zboží jsou poskytovány jako protiplnění u každého ustanovení o ceně, aby určil, zda je takové ustanovení součástí „hlavního předmětu" smlouvy [23].

55. Skutečnost, že vnitrostátní soudy musí provést takové posouzení, však neznamená, že poskytovatel musí uvést, jaká služba či služby nebo zboží jsou poskytovány jako protiplnění ve vztahu ke každému ustanovení o ceně. V případě, že je poskytováno několik služeb, postačí, lze-li službu poskytovanou jako protiplnění za cenu rozumně dovodit z obsahu smlouvy.

56. Je však samozřejmě třeba poznamenat, že podle článku 8 směrnice z roku 1993 mohou členské státy přijmout přísnější podmínky než ty, které stanoví sama směrnice, za předpokladu, že takové podmínky mají spotřebitelům zajistit vyšší stupeň ochrany [24]. I když tedy směrnice z roku 1993 nestanoví, že ujednání o ceně musí k tomu, aby se na ně vztahovala výjimka stanovená v čl. 4 odst. 2, uvádět služby poskytované jako protiplnění, členské státy v zásadě mohou takový požadavek stanovit ve své vnitrostátní právní úpravě spotřebitelského práva.

2. Článek 5

57. Článek 5 směrnice z roku 1993 stanoví, že „[v] případě smluv, v nichž jsou všechna nebo některá ujednání nabízená spotřebiteli předloženy písemně, musí být tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některého ujednání se použije výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější."

58. V tomto ohledu je zaprvé třeba zdůraznit, že směrnice z roku 1993 nemá řešit otázku neexistence souhlasu jako takového a už vůbec nemá harmonizovat smluvní právo: spíše má napravit nerovnováhu v právech a povinnostech stran, kterou mohou způsobit určitá ujednání.

59. Zadruhé, jak jsem vysvětlil ve svém stanovisku ve věci Lovasné Tóth [25], v článku 5 není výslovně uvedeno, že ujednání, které není sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, samo o sobě představuje samostatný důvod po prohlášení tohoto ujednání za zneužívající. Článek 5 spíše pouze stanoví, že není-li smluvní ujednání sepsáno „jasným a srozumitelným jazykem", pak se „při pochybnosti o významu některého ujednání" použije výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější. Z bodu 16 odůvodnění a z čl. 3 odst. 1 směrnice z roku 1993 jasně vyplývá, že existuje pouze jedno kritérium pro to, co představuje zneužívající smluvní ujednání, tedy ten, který je uveden v samotném čl. 3 odst. 1.

60. V důsledku toho se domnívám, jak jsem opět uvedl ve věci Lovasné Tóth, že článek 5 nepředstavuje alternativní test zneužívající povahy: spíše jednoduše stanoví výkladové pravidlo pro potřeby určení právních účinků, které tato ujednání vyvolávají. Pouze v případě, že předmětné smluvní ujednání i navzdory výkladu dle zvláštního výkladového pravidla obsaženého v článku 5 vytváří nerovnováhu v neprospěch spotřebitele, je možno toto ujednání považovat za zneužívající.

23 – V tomto směru viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 66).

24 – Rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 40).

25 – C-34/18, EU:C:2019:245.

61. V této souvislosti je třeba požadavek jasnosti a srozumitelnosti chápat jako obecné prohlášení, které má zavést výkladové pravidlo stanovené v článku 5. Nezáleží tedy na tom, jak spotřebitel určité ujednání chápe, ale spíše na tom, zda je toto ujednání objektivně nejednoznačné. Ze všech těchto důvodů mám proto za to, že by článek 5 neměl být vykládán tak, že vyžaduje, aby každé ustanovení o ceně ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvádělo, jaké služby jsou poskytovány jako protiplnění.

62. I kdyby měl Soudní dvůr za to, že článek 5 stanoví zvláštní test zneužívající povahy, s ohledem na výše uvedenou judikaturu se domnívám, že požadavek jasnosti a srozumitelnosti je třeba v zásadě chápat tak, že vyžaduje, aby byl spotřebitel schopen pochopit ekonomické důsledky, které pro něj vyplývají ze smlouvy. Opět tedy opakuji, že skutečnost, že ustanovení o ceně nestanoví, jaká konkrétní služba je poskytována jako protiplnění, sama o sobě nestačí k tomu, aby bylo ujednání prohlášeno za zneužívající. Aby se tak stalo, je nezbytné, aby povahu skutečně poskytovaných služeb nebylo možné rozumně pochopit nebo vyvodit ze smlouvy jako celku.

63. S ohledem na výše uvedené navrhuji odpovědět na první otázku tak, že čl. 4 odst. 2 ani článek 5 směrnice z roku 1993 nemá být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby byla ujednání ve smlouvě o spotřebitelském úvěru sepsána jasným a srozumitelným jazykem, vyžaduje to, aby každé ustanovení o ceně uvádělo konkrétní služby poskytované jako protiplnění, pokud je možné povahu skutečně poskytovaných služeb rozumně pochopit nebo vyvodit z posouzení smlouvy jako celku.

B. K druhé otázce

64. Svou druhou otázkou se předkládající soud táže, zda se musí čl. 3 odst. 1 směrnice z roku 1993 vykládat v tom smyslu, že jsou smluvní ujednání o poplatcích, pokud nelze pouze z výslovného znění smlouvy jednoznačně vyvodit, jaké konkrétní služby jsou poskytovány jako protiplnění za tyto poplatky, v rozporu s požadavkem poctivosti, jelikož způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

65. V tomto ohledu je třeba připomenout, že čl. 3 odst. 1 stanoví, že „[s]mluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

66. Jak jsem vysvětlil ve svém stanovisku ve věci Lovasné Tóth, mám za to, že nedostatek poctivosti není autonomní podmínkou, kterou je třeba prokázat nad rámec existence významné nerovnováhy v právech a povinnostech stran. Existence takové nerovnováhy sama o sobě spíše dokládá nedostatek poctivosti ve smyslu směrnice z roku 1993. Z toho vyplývá, že požadavek poctivosti nevyžaduje prokázání úmyslu nebo úmyslného protiprávního jednání.

67. Proto vzhledem k tomu, že je test zneužívající povahy stanovený v uvedeném článku založen na právních účincích dotčeného ujednání, tedy že takové ujednání způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, není na první pohled pravděpodobné, že sama skutečnost, že toto smluvní ujednání neuvádí, jaké konkrétní služby jsou poskytovány jako protiplnění, povede k závěru o zneužívající povaze ve smyslu článku 3 odst. 1.

68. I když však vnitrostátní soudy nemohou posoudit vztah mezi zaplacenou cenou a skutečně poskytnutou službou, mohou nicméně ujednání prohlásit za zneužívající pro účely článku 3 odst. 1 z jiných důvodů, než z důvodu ceny, kterou toto ujednání stanoví [26]. Příkladem zde může být situace, kdy je dotčená cena sankčním ustanovením, pokud se taková sankce nepoužije i v případě, kdy je v prodlení poskytovatel. Soudní dvůr kromě toho konstatoval, že spor, zda věřitel poskytuje za

26 – Například je-li úvěr vyjádřen v cizí měně, ale má být splacen v domácí měně (nebo je částka ke splacení indexována v cizí měně), má cenové ujednání dvě složky: vyjadřuje zaprvé cenu za poskytované služby a zadruhé způsobí přenesení kurzového rizika.

poplatek nějaké skutečné plnění, se netýká přiměřenosti zaplacené ceny vzhledem ke skutečně poskytované službě [27]. V důsledku toho může být nezbytné, aby vnitrostátní soudy za určitých okolností určily, jaká služba je poskytována jako protiplnění u konkrétního ujednání. Z tohoto pohledu je tedy v případě, že je poskytováno několik služeb, nutné, aby bylo možné obsah služby nebo služeb poskytovaných za cenu alespoň dovodit ze smlouvy.

69. S ohledem na předmět druhé předběžné otázky navrhuji tedy odpovědět na ni tak, že čl. 3 odst. 1 směrnice z roku 1993 je třeba vykládat tak, že neznamená, že skutečnost, že smluvní ujednání stanovící poplatky neuvádí, jaké konkrétní služby jsou poskytovány jako protiplnění, způsobuje, v rozporu s požadavkem poctivosti, významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Pokud však není možné určit, jaké služby jsou poskytovány jako protiplnění za poskytované plnění, je možné takové ujednání prohlásit pro účely článku 3 odst. 1 za zneužívající.

C. Závěrečné poznámky

70. Závěrem bych rád učinil dvě poznámky ke smlouvě, která je předmětem původního řízení.

71. Zaprvé s ohledem na popis věci, jak jej uvedl Guyla Kiss na jednání, jehož ověření skutkového stavu přísluší předkládajícímu soudu, se zdá, že důvodem, proč banka cenu, jež má být zaplacena, rozdělila do tří samostatných ustanovení o ceně ve formě hlavního úroku, poplatků za správu a provize za uvolnění úvěru, je, že toto rozdělení umožnilo bance minimalizovat požadovaný hlavní úrok, a tedy předložit zdánlivě lákavější nabídku úvěru. Takové jednání může spadat pod čl. 6 odst. 1 písm. d) směrnice 2005/29. Uvedené ustanovení stanoví, že obchodní praktika je považována za klamavou, pokud uvádí nebo je schopná uvést průměrného spotřebitele v omyl, i když informace jsou věcně správné, ve vztahu k ceně nebo způsobu výpočtu ceny a vede nebo může vést k rozhodnutí spotřebitele o obchodní transakci, které by jinak neučinil.

72. Zadruhé vnitrostátní soud může chtít posoudit, zda by měla být ustanovení o ceně, jako jsou ta, která jsou předmětem původního řízení, prohlášena za zneužívající nikoliv proto, že neuvádějí konkrétní službu, která je za požadovanou cenu poskytována, nýbrž kvůli přenesení kurzového rizika z banky – která se pravděpodobně sama musí refinancovat v eurech - na spotřebitele. Toto přenesení rizika totiž podle mého názoru představuje otázku, o které, v závislosti na okolnostech, lze mít za to, že nepředstavuje hlavní předmět smlouvy, a lze ji tudíž posuzovat odděleně od přiměřenosti ceny a poskytované služby [28].

73. Je pravda, že jelikož článek 23 směrnice 2014/17 výslovně stanoví možnost nabízet spotřebitelům úvěr na nemovitosti určené k bydlení v cizí měně, nemůže být toto ujednání jako takové prohlášeno za zneužívající pouze z tohoto důvodu. Přestože se tato směrnice nepoužije, zdůrazňuje nicméně to, že o ujednáních, která způsobí neomezené a nezvratné přenesení kurzového rizika, aniž by spotřebitel mohl jakkoliv omezit své vystavení tomuto riziku, lze mít za to, že způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele.

27 – V tomto směru viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 70).

28 – V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další (C-186/16, EU:C:2017:703, body 39 a 40).

V. Závěry

74. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na dvě předběžné otázky položené Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko) následovně:

„1) Článek 4 odst. 2 ani článek 5 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách nemá být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby byla ujednání ve smlouvě o spotřebitelském úvěru sepsána jasným a srozumitelným jazykem, vyžaduje to, aby každé ustanovení o ceně uvádělo konkrétní služby poskytované jako protiplnění. Za takových okolností je však třeba, aby bylo možné povahu takto poskytovaných služeb pochopit nebo vyvodit z ujednání samotné smlouvy.

2) Článek 3 odst. 1 směrnice 93/13 neznamená, že skutečnost, že ustanovení o ceně neuvádí, jaké konkrétní služby jsou poskytovány jako protiplnění, způsobuje, v rozporu s požadavkem poctivosti, významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Pokud však není možné určit, jaké služby jsou poskytovány jako protiplnění za poskytované plnění, je možné takové ujednání prohlásit za zneužívající.“